

ኢትዮጵያ የሚለው ቃል ትርጉም

ገ/ኢ.ጉርቶ

Tigray Online Dec. 25, 2016

“ኢትዮጵያ” የሚለው ቃል ትርጉሙንና አመጣጡን ለመመርመር በ ፲፱፻፹፩(1987 እ.ኤ.አ.) በወጣው ሰምና ወርቅ በተባለው የምርምር መጽሔት ፪ኛ ዓመት፣ ቁጥር ፬ አጥር ያለ ጽሑፍ አቅርበን፤ አንዳንድ ምሁራን፤ “ኢትዮጵያ ማለት ከግሪክ ቋንቋ የመጣ ቃል፤ ‘ፊቱ በፀሐይ የተቃጠለ፣ የተጠበሰ፣ ያረረ’ ማለት ነው...” የሚሉት ትክክል እንዳልሆነ ለማሳየት፤ ናይጆርያ የሚባል አገርና፣ (Nigeria) ኒጆር (Niger) የሚባሉ አገርና ወንዝ በአፍሪካ እንዳሉ ጠቅሰን፤ ኔግራ፣ ኔግሮ፣ ኒገር፣ ኔግሪትዩድ (Negra, Negro, Nigger, Negritude) ለሚሏቸው ቃላት ወደ ላቲን/እንግሊዝኛ ቋንቋ ለመግባት ምክንያት ሆኑ እንጂ፤ ከላቲን ቋንቋ ተወስዶ ለአፍሪካ አገሮችና ወንዝ የተሰጠ ስም አይደለም በማለት፤ ኢትዮጵያ የሚለውም ቃል እንዲሁ ጥንታዊ ምንጩ ከግሪክ ሳይሆን ከሃንራችን የወጣ ቃል መሆኑን ለመግለጽ ሞክረን ነበር።

አንድ-አንድ ቃላትን ስንመረምር በውስጣቸው የተደበቁ ምስጢር እናገኛለን። የተደበቀውን ምስጢር ለማግኘት ጥልቅ የታሪክና የቃላት ምርምርና ጥናት (Philology / Etimology) ማድረግ ያስፈልጋል። በብዙ ምርምርና ጥናትም ምስጢሩ የሚገለጥበት ጊዜ አለ። ለምሳሌ በግዕዝ፣ በትግርኛና፣ አማርኛ ‘አነ፣ ‘አኔ’ የሚሉ ቃላት ስናገኝ፣ በላቲን/እንግሊዝኛ ደግሞ ‘አይ’ (I - እንግሊዝኛ)፣ ‘ኢዮ’ (Io -ጣልያንኛ) አሏቸው። በግዕዝ፣ ትግርኛና፣ አማርኛ ‘ዓይን’ ‘ዓይኒ’ ለሚሉ ቃላት ደግሞ፣ በእንግሊዝኛ አይ (eye) እናገኛለን። በአማርኛና ትግርኛ፣ ‘ያለቀለት ጉዳይ’ ለማለት ‘ሙት፣ የሞተ ነገር’፣ ስንል በእንግሊዝኛ ‘ሙት ኢሹ’ (moot issue) ይላሉ። በግዕዝና፣ ትግርኛ፣ ‘መርዓ’ ስንል፣ በእንግሊዝኛ (marriage) ‘መረጅ’ ይላሉ። ፊርአን (Pharaoh) ከሚባል ጥንታዊ የግብፅ ንጉሥም ወደ ግዕዝ፣ ትግርኛና አማርኛ፣ እንዲሁም ወደ እንግሊዝኛ ቃላት፣ ‘ፊሪሃ’ ‘ፍርሐት’ ‘fear’(ፊር) ለሚሏቸው ቃላት ምንጭ የሆነ ይመስላል። ንጉሡ ታላቅና የሚፈራ የነበረ ነው የሚመስል። እነዚህን ለምሳሌ አቀረብን እንጂ እንደዚህ ብዙ የቃላት መቀራረብ እናገኛለን። “ማን ከማን ወሰደ? ታሪካዊ አመጣጡና አወራረዱስ እንዴት ነው?” የሚሉትን ጥያቄዎች ለመመለስ ነው የቃላት ጥናትና ምርምር የሚያስፈልግ።

አንድ-አንድ ቃላትም ከቋንቋችን ፈልቀው ይወጡና ዓለምን ዞረው ተመልሰው ሲመጡ ብርቅ አድርገን እንቀበላቸዋለን። ለምሳሌ በኃይለሥላሴ ዘመን ያኔ ልዕልት ፀሐይ ሲባል ከነበረው ሆስፒታል ጎን አዲስ የሕንፃ ኮሌጅ ተከፍቶ፣ የመሃንድስ ኮሌጅ በመባል ይታወቅ ነበር። መሃንድስ ማለት ምን ማለት ነው? መሃንድስ ማለት መሃናስ/መሃንዳስ ከሚል የዓረብኛ ቃል የመጣ ሲሆን፣ እርሱ ደግሞ ሃነፀ፣ ይሃንፀ፣ ማነፀ፣ ማሕፀን (ሕንፃ የሚታነፀበት ቦታ)... ወዘተ ከሚሉ የግዕዝ፣ የትግርኛና፣ የአማርኛም ቃላት ይዘመዳል። እንግዲያውስ ማነፀ ከሚለው ቃል መሃንዳስ ሆኖ ተጣመመና፣ ከዚያም መሃንድስ ተብሎ፣ ዞር ተመልሶ ብርቅ ቃል ሆኖብን ለሕንፃ ኮሌጅ መጠሪያ ሆነ። አሁንም ቢሆን ኢንጂኔር ለማለት መሃንድስ ሲባል እንሰማለን።

ሌላም ቃል ፋጡማ/ፋጢማ የሚል ስም ስንመለከት፣ ከነብዩ ሙሐመድ ሴት ልጆች ለአንዷ የተሰጠ መጠሪያ ነበረ። በዓረብኛ አባባል ግን ጠ/ጸ የሚለው ሳይሆን ተ የሚለው ፊዴል ድምፅ ነው። ይህም ማለት፣ ቃሉ “ፈቲማ” ብለው ሲሉ፣ ትርጉሙም፣ ፍጽምት፣ (Perfect) ማለት ነው። ስለዚህ ፈቲማ ማለት፣ ፈጸማ (ትግርኛ) ፈጸመች (አማርኛ) ማለት ነው። ከሃያ አምስት ዓመታት በፊት ሰምና ወርቅ በተባለው የምርምር መጽሔት (1987 እ.ኤ.አ.) ያቀረብነው፣ “ኢትዮጵያ የሚለው ቃል ትርጉሙ ምን ማለት ነው? ኢትዮጵያ የሚባለው ንጉሥ ለምን ይህ ስም ተሰጠው... ብለን በጠየቅንበት ጊዜ አጥጋቢ መልስ ባለማግኘታችን ቋንቋ ለሚመረምሩ (linguists) እንዲያተኩሩበት በዚህ እንተወዋለን” በማለት ምርምሩን ደመደምነው። ይሁንና ካለፉት ሃያ አምስት ዓመታት እስከ ዛሬ የቀረበ መልስ ስላላገኘንና፣ ጥያቄውም በአዕምሮአችን ሲብላ ስለቆየ፣ የዚህ ጥያቄ መልስ ይህ ይመስላል ብለን የደረስንበትን ጭብጥ በዚህ የምርምር ጽሑፍ ለማቅረብ ተነሳን።

፩ኛ የታሪክ ምርምር

በተክለ ጻድቅ መኩሪያ የተጻፈው “የኢትዮጵያታሪክ፣ ኑብያ፣ (ናፓታ-መርዌ)” በተባለው መጽሐፍ በገጽ19-22 የካም ወገን የሆኑ 22 ነገሥታትን ስምጠቅሶ፣ 55 ዓመት ከገዛው ከአክናህ ወይም ሳባጄኛ (1985-1930 BC) ከክርስቶስ ልደት በፊት አንስቶ የ29 ነገሥታትን ስም አስቅምጦ፣ “...ራማ የተባለ የህንድ ንጉሥ ወደ ኢትዮጵያ ዘምቶ ማሸነፉንና ሕዝቡን እንደ ባርያ...” ይገዛው እንደ ጀመረ ያትታል። ከዚያ ግን ሦስት የዮቅጣን ልጆች ተባብረው ተነስተው አሸነፉት፣ ገድለውም፣

አግዓዝያን (ነፃ አውጭዎች) ተብለው መንግሥቱን እንደ ያዙ ገልጸ፣ ከዚያ ቀጥለው የነገሡትን የ52 የኢትዮጵያ ነገሥታት ስም ይዘረዝራል። ከፊተኛቹ 29 ነገሥታትም የመጀመሪያዎቹ 10 ነገሥታት የሚከተሉት ናቸው፡-

ጽፏል

ተከታታይ	ስም :	የግዛት ዝመን	ከክርስቶስ ልደት በፊት :
፩	አክናሁስ፣ ሳባ፣ ጂኖ፣	፶፮	፩፻፲፱፻፳፭ — ፩፻፲፱፻፴፱
፪	ነክህቲ፣ ካልንሶ፣	፵	፩፻፲፱፻፴፱ — ፩፻፲፱፻፶፯
፫	ክሲዮፒ፣	፲፱	፩፻፲፱፻፶፯ — ፩፻፲፱፻፸፭
፬	ሳቢ፣ ጂኖ፣	፲፮	፩፻፲፱፻፸፭ — ፩፻፲፱፻፺፮
፭	ኢትዮጲስ፣ ጆኖ፣	፶፮	፩፻፲፱፻፺፮ — ፩፻፲፱፻፶፯
፮	ላክንዱን፣ ኖወር ነጋሪ፣	፴	፩፻፲፱፻፶፯ — ፩፻፲፱፻፸፭
፯	ቱትኤምሐብ	፳	፩፻፲፱፻፸፭ — ፩፻፲፱፻፺፮
፰	ሐርሐቶር፣	፳	፩፻፲፱፻፺፮ — ፩፻፲፱፻፶፯
፱	ኢትዮጲስ፣ ጂኖ፣	፴	፩፻፲፱፻፶፯ — ፩፻፲፱፻፺፮
፲	ሰኑካ፣ ጂኖ፣	፲፯	፩፻፲፱፻፺፮ — ፩፻፲፱፻፶፯

ከዚህም ዓምድ እንደሚታየው ኢትዮጲስ ፩ኛ ከ1856-1800 ከክርስቶስ ልደት በፊት፣ ለ56 ዓመት መንገሡ፣ ኢትዮጲስ ፪ኛው ደግሞ ከ1730-1700 ከክርስቶስ ልደት በፊት፣ ለ30 ዓመት ያህል መንገሡ በታሪክ ተጽፏል። ይህንን ያላነበቡ ምሁራኖቻችን ግን ኢትዮጵያ ማለት ከግሪክ ቋንቋ የመጣ ቃል፤ ‘ፊቱ በፀሐይ የተቃጠለ፣ የተጠበሰ፣ ያረረ ማለት ነው’ ይሉናል።

ታላቁ የግሪክ ተራኪና ባለ ቅኔ፣ ሆመር የኖረው 800 - 700 ከክርስቶስ ልደት በፊት ሲሆን፣ የግሪክ ስልጣኔ ዘመን ወይም የሄሌኒስቲክ ኤጅ (Hellenistic Age) ተብሎ የሚታወቀውም ከታላቁ እስክንድር ዘመን አንስቶ፣ ማለትም 300-30 ከክርስቶስ ልደት በፊት ድረስ ያለው ጊዜ ነው። ይህ ማለት ኢትዮጲስ ፩ኛ ከባለቅኔው ከሆመር በፊት አንድ ሺሕ ዓመት ቀድሞ የነገሠ ንጉሥ ነው።

እንግዲያውስ ምሁራኖቻችን ኢትዮጵያ ማለት ከግሪክ ቋንቋ የመጣ፤ ‘ፊቱ በፀሐይ የተቃጠለ፣ የተጠበሰ፣ ያረረ ማለት ነው’ ሲሉን፣ ሊመልሷቸው የማይችሉ ሁለት ጥያቄዎች አሉን።

1 - የጥንት የሃገራችን ነገሥታት የግሪክን ቋንቋ ከሆመር መወለድ በፊት አንድ ሺሕ ዓመት አስቀድመው እንደምን ዐወቁት? ዘመኑ አቴናውያንና ስፓርታውያን የእርስ-በርስ ጦርነት (peloponnesian war 431-404 ከክርስቶስ ልደት በፊት) አንድ ሺሕ አራት መቶ ዓመት በፊት ነው። የግሪክ ቋንቋም በአካባቢው ከነበሩ መቆዶንያ፣ ማግያር፣ አናጦልያ... ወዘተ ከመሳሰሉት ቋንቋዎች በምኑም ተለይቶ የሚታወቅ፣ ወይም የገነነ ልሳን አልነበረም። ስለዚህ እንዴት ተብሎ ይህንን ስም የሃገራችን ነገሥታት ከግሪክ ቋንቋ ወሰዱት ማለት ይቻላል?

2 - ቋንቋውን ቢያውቁና ቃሉን ከግሪክ ወሰዱት ብንልም፣ እንዴት የሃገራችን ነገሥታት ራሳቸውን፣ “ፊታችን በፀሐይ ያረረ፣ የተጠበሰ፣ የተቃጠለ ነውና ራሳችንን ኢትዮጲስ፣ ‘ፊታቸው በፀሐይ ያረረ፣ የተጠበሰ፣ የተቃጠለ’ ብለን እንጥራ...” ብለው የራሳቸውን የንግሥ ስም አወጡ? ይህ ዓይነቱ አባባል ይታመናል? ፈጽሞ የማይመስል ወሬ ነው።

ምሁራናቸውን እነዚህን ሁለት ጥያቄዎች ሲጠየቁ፣ “አፋፍ-ላፋፍ ስትሄድ አግኝቶ ሚዳቋ፣ በጅራቷ ብይዛት ዓይኗ ፍጥጥ አለ...” እንደሚሉት ዓይናቸውን ከማፍጠጠና ከመቅበዝበዝ በቀር ሌላ የሚያድርጉት ሆነ የሚሰጡት ምንም መልስ የላቸውም።

በግሪክ ቋንቋ Αἰθιοπία (ኣይትዮፕያ) ማለት ፊቱ በፀሐይ የተቃጠለ፣ የተጠበሰ፣ ያረረ ማለት ለመሆኑ ኣያጠያይቅም። ጥያቄው፣ የትኛው ቃል ከየትኛው መጣ? ነው። ግሪኮች የሃገራችን ጥቁር ስው ኣይተው ነው ቃሉን ወደ ቋንቋቸው ያስገቡት፣ ወይስ የሃገራችን ነገሥታት ናቸው ስማቸውን ከግሪክ ቋንቋ ወስደው ለራሳቸው መጠሪያ ያደረጉት? ጥያቄው ይህ ነው!

የዚህ ዓይነቱ የተዛባ አስተሳሰብ የተላበሰ አንድ የሃይማኖት መሪ፣ “...ድንቅና ተአምር የሆነ የእግዚአብሔር ጥበብ የሚገርም ነገር አለ፣ ዓይናችን፣ ኣፍንጫችንና፣ ጆሮአችን እንዴት ብሎ ለመነጻር እንደሚገጥም ሆኖ መፈጠሩ ዕጹብ ኣይደለም?” እያለ ሰብኳል ይባላል። ይህ ግን የትኛው ቀዳሚ፣ የትኛው ኋለኛ መሆኑን ባለማወቁ ነው። መነጻር ነው ለዓይን፣ ለኣፍንጫና ለጆሮ እንዲገጥም ሆኖ የተሠራ እንጂ፣ ፊታችን ለመነጻር እንዲገጥም ሆኖ ኣልተፈጠረም። ጥልቀት የሌለው ዐውቃለሁ ባይነት ግን ለእንዲህ ዓይነቱ መዘላበድ ያጋልጣል።

፪ኛ የቃላትና የፊደላት ምርምር

‘ፐ’ ‘ጳ’ ‘ጠ’ ‘ተ’

በመጀመሪያ (Αἰθιοπία) ‘ኣይትዮፕያ’ ‘ኢትዮጵያ’ የሚሉ ቃላት ለመሆኑ የሃገራችን ቃላት ናቸው ወይ ብሎ መጠየቅ ተገቢ ነው። ለመሆኑ ከግዕዝ፣ ከኣማርኛና፣ ከትግርኛ ቋንቋዎች “ጳ” ወይም “ፐ” የሚል ፊደል ያላቸውን ቃላት ብንፈልግ ምን እናገኛለን?

በግዕዝ፣ በትግርኛና በኣማርኛ ፖሊስ ከሚል ቃል ሌላ ‘ፐ’ ፊደል ያለበት ምን ቃል ኣለ? ምንም ያለ ኣይመስለንም። የሃገራችን ስውም ፖሊስ ከማለት ‘ቦሊስ’ ማለት ነው የሚቀናው፣ ኢትዮጵያ ከማለትም ይጠብያ ማለት ይቀልለዋል። ‘ፐ’ እና ‘ጳ’ የሚባሉ ፊደላትም ወደ ሃገራችን የፊደል ሰነድ የገቡት በቅርብ ጊዜ ከመሆኑም በላይ፣ የውጭ ቃላትን ለመጻፍ እንዲያመቹ ተብሎ መሆኑ ግልጽ ነው። በፊደላት ሰንጠረዥም ከሁሉ በታች፣ ወይም ከመጨረሻ ቦታ መስፈራቸው ኋላ የመጡ ለመሆናቸው ተጨማሪ ማስረጃ ነው።

‘ጳ’ የሚል ፊደል ያላቸውን ቃላት የሃገራችን ቋንቋዎች ብንፈልግም፤ ጴጥሮስ፣ ጳውሎስ፣ ቆጵሮስ፣ ጠረጴዛ ወዘተ... እናገኛለን። ይሁንና እነዚህ ሁሉ የውጭ ቃላት፣ ከመካከለኛው ምስራቅና ከኤውሮጳ የገቡ እንጂ የሃገራችን ቃላት ኣይደሉም። ‘ጠረጴዛ’ የሚል ቃልም ትራፔዛይድ (trapezoid: a rectangular shaped object) ከሚለው የላቲን/የእንግሊዝኛ ቋንቋ የተገኘ እንጂ በመሰረቱ የኣማርኛ ቃል ኣይደለም። በጥንታዊ ግዕዝ ጽሑፍም ስንመለከት፣ ‘ከሊዎፓትራ፣ የፕቶሎሚ ልጅ’ ለማለት፣ “ኣከልኦ-በጥራ፣ ወለተ በጥሊሞስ” ይላታል። ይህ የሚያሳየው “ፐ” የሚባል ፊደል በጥንታዊ የሃገራችን ቋንቋዎች ፈጽሞ እንዳልነበረ ነው። ከሊዎፓትራና ኣባቷ ፕቶሎሚ ግን ዘራቸው ግሪክ፣ ታላቁ እስክንድር ግብፅን ኣሸንፎ ከዚያው በኋላ ተከሷቸው የሄደ የግሪክ ነገሮች ስለሆኑ፣ ስማቸው የግሪክ ስም ነው። ‘ፐ’ የሚል ፊደልም ኣለበት።

ይህንን የፊደላት ጥያቄ ያመጣነው ጥንታዊው የሁለቱ ነገሥታት ስም ኣጠራር ‘ኢትዮጵስ’ ወይም ‘ኢትዮፒስ’ ሊሆን እንደማይችል ለማስረዳት ነው። እንግዲያውስ ከዚህ የቃላት ምርምር የምናገኘው ነገር ካለ ይኸ ነው፤ በትክክለኛው ጥንታዊ ኣባባል ኢትዮጵስ፣ ኢይቶጲስ፣ ኢቶፒስ፣ ኣይቶፒስ... የሚሉ ስሞች ፈጽሞ የሃገራችን ነገሥታት ስም ሊሆኑ እንደማይችሉ ነው።

ስለ ‘ጠ’ ፊደል ካነሳን ደግሞ በግሪክ ቋንቋና በሌሎችም የኤውሮጳ ቋንቋዎች ‘ጠ’ የሚል ድምፅ የላቸውምና ‘ጠ’ የሚለውን በ ‘ተ’ እና ‘ፐ’ በሚሉ ፊደላት ይተኳቸዋል። እንግዲያው ትክክለኛው ኣባባል ‘ይቶፒስ’ ሳይሆን “ይጦብስ” መሆን ይገባዋል እንላለን። ግሪኮች ‘ጠ’ ማለት ስላልቻሉ ነው (Αἰθιοπία) ‘ኣይትዮፕያ’ ያሉት። እኛም ይኸው እስከ ዛሬ ኤውሮፓ ከማለት ኤውሮጳ እንደሚቀናን ማለት ነው።

የውጭ ታሪክ ጸሐፊዎች እነ ዮሴፍ ሃለቪ (Josph Halevi)፣ እኖ ሊትማን (Enno Litman)፣ ኤድዋርድ ግላሴር (Edward Glaser)፣ ኮንቲ ሮሲኒ (Conti Rossini)፣ ጂ. ሪክማንስ (G. Rickmans) የመሳሰሉትና ሌሎችም የውጭ አገር ሰዎች ያቀረቡት ጽሑፍ ይጠብቃል ለማለት ስላልቻሉ ይቶጥሩ፣ ኢቶጥያ፣ ሆኖ ወደ ቋንቋችን ሲተረጎም ‘ኢትዮጵያ’ ተብሎ ሊጻፍ ቻለ እንጂ ይህ ስም ትክክለኛ የሃገራችን ይሁን የንጉሥቻችን ስም እንዳልሆነ ግልጽ ነው።

በሃገራችን ታሪክ የምናገኘው ሓቅ ደግሞ፣ “ይጦብያ”፣ “ይጦብስ” የሚል ስም ለሕዝብና ለሃገር ቀርቶ ለተራ ንጉሥም የማይሰጥ እንደ ነበረ ነው። ሕዝቡ ነገደ አግዓዝያን፣ አገሩ ብሔረ አግዓዚ፣ ቋንቋው ልሳነ ግዕዝ ነበር። ነገሥታቱም በየክፍለ-ሃገሩ ስም፣ የትግራይ ንጉሥ፣ የወሎ ንጉሥ፣ የጎጃም ንጉሥ፣ የሸዋ ንጉሥ... ወዘተ፣ ይባሉ ነበር። “ይጦብያ” ተብሎ የሚታወቀው ሁሉን የጠቀለለ ንጉሥ-ነገሥቱ ብቻ ነበር። ይህም የጥንቱን የይጦብስ ንጉሥን ጠቅላይ ስም ወራሽነት መያዙ ለማሳየት ሆነ ብሎ የተደረገ ብልሓት ይመስላል።

ይጦብስ ማለትስ ምን ማለት ነው? በግዕዝ በትግርኛና በአማርኛም “መጥበስ” የሚል ቃል አለ። ቃሉም ሲራባ፤ ጠበስ፣ ተጠበስ፣ ይጠብስ፣ ትጠብስ፣ ጥበስ፣... ወዘተ፣ እያለ ይራባል። እንግዲያውስ ይጦብስ ማለት ጥንታዊ ትርጉሙ፣ ይጠብሳል፣ ያቃጥላል፣ ኃይለኛ ንጉሥ ነው! ተብሎ ጠላቶችን ለማስፈራሪያ የወጣ ስም ይመስላል እንጂ ከግሪክ ቋንቋ ተወስዶ ለሃገራችን ነገሥታት ‘ፊቱ የተጠበሰ፣ በፀሐይ የተቃጠለ’ ተብሎ የተሰጠ ስም ነው ማለት አይቻልም።

ይህንን የምንለው ኢትዮጵያ የሚለው ቃል ከግሪኮች የመጣ ነው ለሚሉት አገል ምሁራን ስትተታቸውን ለማሳየት ነው እንጂ፣ በየዘመናቱ ኢትዮጵያ የሚለው ቃል ልዩ-ልዩ ትርጉሞች እንደ ተሰጡት አይጠረጠርም። ለምሳሌ ኢትዮጵያ ማለት መልካም መዓዘ ያለው ዕጣን ነው የሚሉ አሉ። የለም፣ ታላቅና ጠቅላይ ማለት ነው የሚሉም አሉ። ከዘመናት ብዛት ልዩ-ልዩ ትርጉሞች እንደተሰጡት አያጠራጥርም። የሚደንቀው ነገር ግን መሃነስ/መሃንደስ የሚል ቃል ዓለምን ዞሮ ወደኛ መሃንደስ ሆኖ ሲመለስ ህንፃ የሚለውን ትርጉሙን እንዳልሳተ፣ ‘ይጦብስ’ የሚለውም ቃል እንዲሁ የቃሉ አባባል ትንሽ ተወላግዶ በግሪኮች አነጋገር ‘ይቶጥስ’ ቢባልም የመቃጠልና የመጠበስ ትርጉሙን ሳይስት እንደ ተቀመጠ ለብዙ ዘመናት የቆየ ይመስላል።

እዚህ ላይ ‘ይህ እንዴት ሊሆን ቻለ?’ ብሎ መጠየቅ ተገቢ ነው። ምናልባት በይጦብስ ዘመን የሃገራችን ተጓዥ ሆኖ ነጋዴዎች ከግሪክ ሰዎች ጋር ለመጀመሪያ ጊዜ ሲገናኙ፤
“እናንተ እነማንናችሁ?” ብለዋቸው ይሆናል።
“የይጦብስ ሰዎች ነን” ብለው መልሰዋል።
“ይጦብስ ማለትስ ምን ማለት ነው?” ብለው ሳይጠይቋቸው አልቀሩም።
“የሚያሳርር፣ የሚያቃጥል፣ የሚጠብስ ኃይለኛ!” ማለት ነው ብለው አስረድተዋቸዋል።

ከዚያ ወደያ ግሪኮች ጠቆር ያለውን ሰው ባዩ ቁጥር (Αἰθιοπίας) “ይጦብስ” እያሉ መጥራት ጀምረው፣ ቃሉም ወደ ቋንቋቸው ከመግባቱም በላይ፣ “ይጦብስ” የሚለውን ጥንታዊውን ትርጉም ሳይስት ለጥቁር አፍሪካዊ ሁሉ ‘ፊቱ የተጠበሰ፣ በፀሐይ የተቃጠለ’ (Αἰθιοπία) ‘ኢትዮጵያ’ የሚል መጠሪያ ለመሆን የበቃ ነው የሚመስል።

ምርምራችን በዚህ ይቃያል።